

Soudy ty soudily podle volného uvážení nebo výjimečně podle předpisů vydaných pánem. Autor uvádí příklad takovýchto předpisů a zároveň zásady, kterými se soud vesnický obvykle řídil. Trest vyměřený soudem mohl být prominut nebo zmírněn pánem vsí, po případě smluvným žalobcem. Odpykání trestu rehabilitovalo vinníka. Autor přistupuje potom ku líčení forem církevní pokuty. Byly celkem dvojího druhu: jedna záležela ve veřejném pokoření se v kostele, druhá pak v materiální oběti ve prospěch určitého ústavu církevního. Prvou formou bylo ležení křížem po čas mše v kostele, která mohla být po případě ještě zosťvena, dále klečení před oltářem aneb pranýř. Vedle těchto forem, které musely být uloženy každá zvláště, byly ještě pokuty ve vlastním slova smyslu buď v penězích neb v dávání vosku neb svíci ve prospěch kostela. V závěrečné kapitole autor probírá trestné činy, které byly trestány pokutou církevní. Církev podporovala státní moc v trestání určitých trestních činů, vycházejíc z toho, že trestní čin není pouze porušením předpisů právních světských, nýbrž i urážkou Boha. Byly to hlavně cizoložství, krádež, urážky rodičů i vrchnosti, znásilnění a jiné ještě menší trestné činy a pomocnictví v určitých trestných činech. Pokuta církevní nastupuje také na místo pokory v případě neúmyslného usmrcení.

Látkou svou práce jest zajímavá pro dějiny církevního soudnictví, Zpracováním, jak řečeno, byla zahájena zdařile řada prací vzniklých za řízení prof. Dąbkowskiého.

Rauscher

Dějiny něm. práva.

Winterling Richard, Die Reichspfandschaft Eger. Eine juristische Untersuchung. Asch, 1925, str. 67.

Autor účel svého spisu uvedl v předmluvě a v závěru. Cílem mu bylo podati vyličení právního postavení Chebska ve hrubých liniích, které by sloužilo hlavně politikům, kteří dokazují, že Chebsko nikdy nenáleželo ku koruně České jinak než jako zástava. Účel tento světlí autorovi prostředky a z pojednání, které chce činiti dojem pojednání vědeckého, činí spis tendenční. Autor zkresluje historickou pravdu, neuvádí všech dokladů, nýbrž jen z těch pramenů, které se mu hodí. Literaturu sleduje pak nejen pouze německou, ale i z té jen tu, která stejné tendenčně líčí mu cíl, ke kterému směřuje. Spis chce činiti dojem vědecký. Právě proto chceme zabývat se jeho obsahem, abychom ukázali, jak dalek jest toho.

Spis dělí se na dva oddíly kromě úvodu. Prvý oddíl jest oddílem všeobecným, druhý pojednává o říšském zastavení Chebu a o sukcesivním vtělování Chebska do koruny České. Spis zakončen jest exkursem.

V úvodě autor všeobecně mluví o zvlátnostech mezinárodních styků států ve středověku a o mísení práva veřejného se smluvným v nich. V části své nejprve dosti zbytečně široce probírá povahu staré

zástavy. Pak pojednává o všeobecných podmínkách říšských zástavněmeckých. Ukazuje na okolnosti, z kterých říšské zástavy vznikaly a proč nemohly býti vyplaceny. Zabývá se zvláště dobou Ludvíka Bavora. Dotýká se pak znění zástavních listů, obsahu jejich a poměru výše dluhu ku ceně zástavy. Řeší potom právní účinky zastavení a zvláště při říšských městech. Sám upozorňuje, že často říšské město bylo inkorporováno v území zástavního pána a ztratilo říšskou svou povahu (str. 14). Ukončení zástavy nastávalo pravidelně vyplacením, nehledě k případům, kdy zástava propadala a nebo se umořila. Pak obrací se podrobněji k této otázce ukončení zástavy a k říšským zákonům o tomto předmětu. Zástavní páni pravidelně neradi vydávali zástavu, ponechávající si ji. Již Karel V. musel jim potvrditi v kapitulaci, že ponechá je při říšských zástavách, ovšem bez porušení práv říše. Stejně ustavil i mír vestfálský, kdež podotknuto, že současný stav říšských zástav má trvati až do doby, kdy se souhlasem kurfirstů a stavů říše nebude jinak ustanoveno. Autor dovozuje z toho, že právo říše vyplatiti říšské zástavy nezaniklo až do zániku říše. Právní historik, který hledí na ustanovení zákonů zrakem doby, ve které zákony vznikly, soudí o úmyslu tehdejšího zákonodárce zcela jinak, než ten, kdo vkládá do starého zákona úmysl doby nové. Úmyslem volebních kapitulací i míru vestfálského zajisté bylo učiniti z říšských zástav zástavy věčné a vytknutí, že ustanovení toto nemůže se změnit bez souhlasu kurfirstů a ostatních stavů říše zajisté jen toto mínění potvrzuje. Ale připustme právní stanovisko autorovo, že zástavy říšské zanikly teprve zánikem říše r. 1806.

V oddílu druhém autor probírá nejprve stručně dějiny Chebska před zastavením. Začíná rokem 1061 pomíjeje ovšem zprávy, že krajina Chebská zove se regio Slavorum. Probírá i otázku vnitřní organizace Chebska. Doby, kdy Chebsko bylo v držení českých králů v době 13. století, se jen málo dotýká. Pak pojednává o vlastním zastavení Chebska Ludvíkem Bavořem Janu Lucemburskému a to nejprve o příčinách tohoto zastavení, pak o tomto právním jednání r. 1322 a pak otiskuje listinu, ve které Jan zaručuje Chebu jeho práva a určuje vlastně poměr jeho k Čechám. V dalším rozbírá ustanovení těchto listin. Na str. 33 diví se tomu, že v listině Janově mluví se o dědicích Janových a nikoli o nástupcích v koruně České, kdežto výraz koruna Česká vyskytá se prý v listinách o Chebsku teprve v době pozdější, prý vlivem Karla IV., který prý takovýmto způsobem proměnil povahu zástavy ze zástavy rodu Lucemburskému na radikovanou zástavu koruny České. Autor měl se tu podívat do učebnic o ústavním vývoji zemí českých a poučiti se zde, kdy pojem České koruny se vyvinul. A proto zcela jinak by hleděl na inkorporační listinu Karlovu o Chebsku a nepřihlížel by, že i Majestas Carolína má ustanovení o Chebsku.

V dalších odstavcích probírá autor otázku poměru mezi říší a korunou českou se zřetelem ku Chebsku, pak poměr Chebska ku zemí

české a poměr mezi Chebskem a říší. V těchto kapitolách používá příležitosti a zdůrazňuje projevy Chebských, kteří při každé příležitosti své zvláštní postavení v koruně České vyzdvihovali. Podobně činí i v kapitole následující při líčení snahy panovníků Habsburských vtělit Chebsko do koruny České, v které ovšem mnoho čerpá z Kürschnerova díla.

Rozhodně nejzajímavějším jest exkurs, ve kterém autor staví si tyto otázky: Jak to přišlo, že Chebsko tak náhle ztratilo své zvláštní státní postavení r. 1806 a pak, zda bylo někdy možno, aby Česká koruna získala práva vlastnického na Chebsko? Prvý zjev vysvětluje centralistickými snahami Habsburků zvláště za osvětleného absolutismu. Pozbylo-li ovšem Chebsko svého zvláštního státního postavení vůči ostatním zemím, musela i Česká koruna pozbyti své státní samobytnosti ve státě rakouském. Tato skutečnost pak dává prý sama odpověď na otázku druhou. V době, kdy Chebsko zaniklo jako říšská zástava, nebylo již státu České koruny a Česká koruna proto nikdy nenabyla práva vlastnického k Chebsku. Autor vyřešil si otázku zániku svrchovanosti státu českého velmi primitivním způsobem. Naprosto nedbá velmi hojných dokladů toho, jak sami panovníci Habsburští zdůrazňují samostatné postavení České koruny v říši a že suverenita státu českého jest v době zrušení říše německé mezinárodně v plné ještě platnosti, když ještě v době kongressu vídeňského vystupuje král český a suverenita českého státu. Že jednalo se při zrušení říše německé o poměr mezinárodní mezi ní a Českou korunou je jasno. A jednou částí tohoto poměru byla úprava postavení Chebska k České koruně.

Rauscher.

Perels Ernst, Zur Geschichte der böhmischen Kur im 14. und 15. Jahrhundert. Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte Germ. Abt. XLV. B. str. 83—143.

Autor obral si za úkol přispěti ku vylíčení poměru Čech ku říši. Théma tudíž velmi vděčné, zvláště také proto, že poslední dobou dosti zanedbané. Možno tu docílití tudíž při pečlivějším badání dosti snadno výsledků přispívajících jak osobnímu zadostiučinění, tak také prospívajících vědě. Otázkou ovšem jest, jak shostil se svého úkolu autor. U autora možno pozorovati znaky, které vědeckému badateli neprospívají: Autor, přezkoumávaje výsledky dosavadní vědecké literatury, snaží se o vlastní názor, ale tento názor uplatňuje i tehdy, odporuje-li i pramenům. Autorova práce má také tu nejzákladnější vadu, že nezná jiných pramenů a literatury než — německých. Autor, pojednávaje o tematě evidentně dotýkajícím se zemí českých, měl odvahu pustiti se do badání, neznaje česky, jak ukazuje aspoň ta okolnost, že necituje ve své práci ani jediného díla českého a pro 15. století ani jediného pramenu českého. Spoléhá se tu plně na výsledky prací německých a zvláště pak, pokud jde o pojetí dějin českých, na výsledky badání Bachmanova a Bretholzova. Aby byl jeho názor na dějiny české dosti charakterisován, jest třeba

uvésti jen jeho mínění o smyslu válek husitských (str. 114): »Es gelang den Tschechen, das deutsche Volkstum, dessen Einfluss Böhmen in kultureller Beziehung das meiste verdankte, völlig aus der bisherigen Vorherrschaft herauszudrängen und in seinem Besitzstand schwer zu erschüttern. Das Königreich, das zeitweise bestimmt scheinen konnte, nicht nur ein vorgeschobener Posten germanisierender Bestrebungen, sondern ein deutsches Kernland von hervorragender Geltung zu werden, ist in den Husitenkriegen dem Reiche in Wirklichkeit verloren gegangen...« Autor pojav svůj článek jako příspěvek ku vylíčení postavení kurfirsta českého při volbě krále německého, úplně se omezuje právě na vylíčení této jeho působnosti, zapomíná úplně vylíčení a neb se aspoň dotknouti vlastního poměru zemí českých k říši. Neboť právě tento poměr měl vliv na postavení českého kurfirsta v říši.

Na počátku své práce mluví o kurfirstu českém ještě ve 13. století. Byť se tu zmiňuje o theorii Saského zrcadla, naprosto pomíjí a nerozobírá privilegii, která byla vydána králi německými králům českým a která ovšem měla význam i pro postavení krále českého v říši (na př. Adolfa Nassavského r. 1292, listiny Albrechta I. pro země české, Ludvíka Bavor.). Přistupuje pak k vytknutí významu zlaté bully Karla IV. 1356. Autor naproti i Zeumerovi snaží se dokázati, že zlatá bulla neměla pro zemi českou velkého významu, že nezná žádného zvláštního postavení kurfirsta českého v říši (str. 97) a že dokonce zákonodárce Karel IV. de facto poškodil českého kurfirsta, určiv, že jest prvním mezi kurfirsty světskými (str. 95). Tvzení autorovo jest sice originelním, ale dosud nikdo právě proto neodsoudil snah Karlových po povznesení významu kurfirstské moci české v říši, že všiml si všech článků Zlaté bully (čl. VII., VIII.) a jejich obsahu, ale že také probral listiny Karlovy, které vydal za svého života a které týkají se poměru Čech ku říši (Kalousek).

V dalším autor stručně zmiňuje se o volbě Václavově, pak o jeho sesazení. Šíře mluví o poměrech při sporech mezi Joštem a Zikmundem a pak o volbě Albrechtově a Fridricha III. Zvláště při této se pozastavuje a probírá otázku, zda mohli se stavové čeští účastniti volby, když nebyl král v zemi svými zástupci. Protože ovšem nepřihlíží k zvláštnímu postavení země české v říši, nezná vnitřní ústavy české, může srovnávaní říši českou s územím, kde rozhodovaly o osobě kurfirstově duchovní kapitoly a může tvrditi, že stavové uplatnili hlas kurfirstský neprávem. Kurfirství bylo příslušenstvím země. Nebylo-li v zemi krále, náleželo stavům českým vykonávaní práva panovnická, vésti vládu v zemi. Proto stavové čeští pokládali se za oprávněna vykonávaní právě jedno z práv panovnických, právo volenecké v říši. Autor naprosto se nezmiňuje při této příležitosti o analogii, která vyskytla se o něco později r. 1519. I toho roku vykonali stavové právo volenecké. Ovšem opět tu také nezná autor českých mínění dříve pronesených (Kalousek, Rieger, Vavřínek).

Dobu Jiřího líčí bez jediného citátu z pramenů a ovšem neuvádí ani udělení privilegia r. 1462 ani názor, jaký pronesl Jiří na povahu poměru říše k Čechám, který rozhodně má význam na osvětlení poměru českého kurfirsta ku říši. Neuvádí rovněž forum a obsah, jakým byl udělen úřad kurfirstský Vladislavovi a Matyášovi. Šíře potom líčí pomnutí hlasu českého při volbě Maxmiliánově a napravení této chyby reservem kurfirstů.

V otázce poměru zemí českých ku říši jest zajisté každá nová práce vítána, protože nejsou tu ještě všechny podrobnosti dosti vysvětleny. Není však možno líčiti tento poměr právě v některých podrobnostech s opomenutím základních otázek, v jejichž světle podrobnosti ty pak jinak se jeví, jak to učinil autor. Rauscher.

Dějiny práva slovanského.

Arnold Stanislaw, *Możnowładztwo polskie w XI. i XII. i jego podstawy gospodarczo-społeczne*. Otisk z časop. *Przegląd Historyczny*, sv. V. Stran 32.

Rozprava Arnoldova vyvolána byla prací prof. K. Tymienieckého *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach stawań*. Podle jeho mínění působili tu činitelé hospodářští, a to nejen polského na stavy ve stol. 15., a jací činitelé hráli roli při tvoření se stavů. Podle jeho mínění působili tu činitelé hospodářtví, a to nejen ve stol. 15., nýbrž dávno předtím. S tím nesouhlasí St. Arnold a dokazuje, že velmoži polští zakládali své společenské postavení ve stol. 11. a 12. nikoli na držbě nemovitého majetku, jak myslí Tymieniecki a jak se to dosud obecně věří, nýbrž na zastávání veřejnoprávních funkcí. Postavení jejich politické bylo úzce spojeno s postavením společenským, vlastně naopak. Ti, kdo byli nejdůležitější pro knížete — jeho úředníci a veřejnoprávní hodnostáři, — zaujímali nejvyšší posici ve společenské hierarchii.

Autor polemisuje v rozpravě své nejen s Tymienieckým, nýbrž vedle jiných badatelů hlavně i se Semkowiczem, jehož výtěžků badání jinak dosti používá. Stať svou rozdělil ve dvě kapitoly. V první snaží se vyvrátiti mínění, jako by v době jím probírané byl existoval v rukou velmožů veliký majetek pozemkový.

Argumentace mínění dosavadního opírala se o trojí důkaz: 1. o právní (právo reaktu), 2. o filologický (o terminologii a význam slova włodyka), 3. o důkazy z pramenů. Celou tuto argumentaci Arnold vyvrací. Dokazuje především, že reaktní právo nevzniklo důsledkem kolektivního vlastnictví k nemovitostem, nýbrž že povstalo závisle na právu dědickém, a že se ve stol. 12. počalo teprve vyvíjeti.

Co se týče důkazu filologického, vykládá spisovatel, že termínem włodyka a pod. neoznačují se držitelé půdy, nýbrž osoby, kterým náležel politická moc. Nato cituje různá místa z pramenů, a to nejen